

आदर्शसंस्कृतप्रश्नपत्रम् ॥

अंकयोजना

विषय : संस्कृतम् (सम्प्रेषणाधारितम्)

कक्षा दशमी

कोडसंख्या 122

अवधि : होरात्रयम्

पूर्णाङ्कः 100

खण्ड : क - अपठित-अवबोधनम्

अस्मिन् खण्डे अनुच्छेदद्वयम् अस्ति (5+10)

क I - प्रथम : अनुच्छेदः 50 शब्दपरिमितः (5)

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न			अंक	
I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) वाण्याः (ii) मौनम्	1/2 1/2	I
II	तथ्यबोध- परीक्षणम्	लघूत्तरः पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) देवानां, मानवानां, किन्नराणां, पशुपक्षिणां वा प्राणशक्तिः सीमिता अस्ति। (ii) भाषणं रजतवत् परं मौनं तु स्वर्णवदेव इति सत्यं कथितम् (अर्धः अंकः शुद्धतथ्य- परीक्षणाय अर्धः अंकः च शुद्धवर्तनीकृते।)	1 2	I
III	भाषिकतत्त्व- परीक्षणम्	(i) समानार्थक- पदचयनम् (ii) कर्तृपदचयनम् (iii) अव्ययपदचयनम्	(i) रक्षणीया (ii) अक्षयकोशः (iii) तु, कुत्र, अपि, न, एव इत्यादिकं	1/2 1/2 1/2	

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	किमपि एकम् अव्ययपदम् (iv) विपरीतार्थकपद- चयनम्	(iv) सीमिता 1/2 2 <hr/> 5
2	(आ) द्वितीयः अनुच्छेदः 80-100 शब्दपरिमितः	(10)

क्रमाङ्कः उद्देश्यम् प्रश्न-प्रकारः अपेक्षित-उत्तराणि अङ्कसङ्केतः अङ्कविभागः

I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) मस्तिष्कः (ii) परीक्षा (iii) परीक्षाम्बुधिम् (iv) अतिविचित्राणि	1/2 1/2 1/2 1/2 2
I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	विस्तृतोत्तरम् (पूर्णवाक्येन)	(i) उत्तमाः छात्राः वर्षस्य प्रारम्भात् एव पठितस्य अभ्यासं कुर्वन्ति, कक्षायां दत्तावधानाः तिष्ठन्ति, सर्वं पाठ्यक्रमं पठित्वा परीक्षातः प्राक् पौनः पुन्येन अभ्यासं पुनरावृत्तिं चापि कुर्वन्ति। (ii) अस्मिन्काले न निद्रैव आयाति, न च हृदयं धारयितुं शक्यते, बुभुक्षाऽपि च सम्यक्प्रकारेण नानुभूयते। अत्र एकः अङ्कः शुद्धतथ्यपरीक्षणाय एकः अङ्कः च शुद्धवर्तनीकृते।	1+1 2 1+1 2 <hr/> 4

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
III	भाषिक-तत्त्व- अतिलघूत्तरः (i) कर्तृपदचयनम् (i) परीक्षाकालः	1/2
	प्रयोग-परीक्षणम् (ii) सर्वनामस्थाने (ii) छात्रेभ्यः	1/2
	संज्ञा-प्रयोगः	
	(iii) विशेषणपदचयनम् (iii) परीक्षा	1/2
	(iv) विपरीतार्थकपदचयनम् (iv) ये	1/2
		2
IV	शीर्षकप्रदानम् अतिलघूत्तरः परीक्षाकालः/ परीक्षाकाले छात्रेषु तनावः तस्योपायश्च/ परीक्षायाः भयम् अथवा अन्यत् किञ्चित् प्रसङ्गानुसारं उचितशीर्षकम्	2
		2
		<u>10</u>

खण्ड : 'ख' - रचनात्मकलेखनम्

5+5+10=20

अस्मिन् खण्डे त्रयः प्रश्नाः सन्ति। प्रथमे प्रश्ने लिखिते पत्रे मञ्जूषातः चित्वा विभिन्नरिक्तस्थानानां पूर्तिं कृत्वा पत्रं पुनः उत्तरपुस्तिकायां लेखनीयम्। प्रतिशुद्धरिक्तस्थानपूर्तिकृते अर्धः अङ्कः निर्धारितः।

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
3.	पत्रलेखने औपचारिककार्य- परिक्षणम्	यस्मात् नगरात् पत्रं प्रेषितं तस्य नाम। सम्बोधनपदम् पत्रप्रेषकस्य पत्रप्राप्तिकर्त्रा सह सम्बन्धः। पत्रसङ्केते यत्र पत्रं प्रेष्यते तस्य स्थानस्य नाम	1. कालिकातातः 2. पितृमहाभागाः 9. प्रियपुत्रः 10. चेन्नईनगरम्	½ ½ ½ ½	2
	पत्रलेखने विषयवस्तु- बोधपरीक्षणम्	सन्दर्भानुकूल- विषयवस्तुज्ञानम् (रिक्तस्थानपूर्तिः)	3. निवेदयामि 4. उत्तरपत्राणि 5. शरदवकाशे 6. शैक्षिकयात्रायाः 7. पञ्चशतम् 8. जनन्यै	½ ½ ½ ½ ½ ½	3 5 -
4.	अस्मिन् प्रश्ने प्रदत्तसंवादे सन्दर्भानुकूलम् वाक्यप्रयोगपरीक्षणम्	सन्दर्भानुकूला रिक्तस्थानपूर्तिः अपेक्षिता। अत्र पञ्चरिक्तस्थानानि सन्ति। प्रतिशुद्धरिक्तकथनपूर्तिकृते एकः अङ्कः निर्धारितः। उत्तरसङ्केताः मञ्जूषातः एव ग्राह्याः - संवादे रिक्तस्थानपूर्तिः (i) किमर्थं प्रातरुत्थाय भ्रमणार्थं गच्छसि? विद्यालयदिनेषु तु प्रातः उत्तिष्ठामः एव।			1

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	अद्यत्वे तु अहं यथेच्छां निद्रां करोमि।	
	(ii) कथं प्रातर्भ्रमणं स्वास्थ्यलाभाय कल्पते?	1
	(iii) किमर्थम् एषा अमृतवेला कथिता?	1
	(iv) प्रातर्भ्रमणस्य अन्यः कः लाभः?	1
	(v) त्वया तु मम नेत्रे अपि उन्मीलिते। श्वः आरभ्य अहमपि प्रातर्भ्रमणाय गमिष्यामि।	1
5.	एषः प्रश्नः चित्रवर्णनसम्बद्धः। अस्मिन् प्रश्ने चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दसूचीसाहाय्येन पञ्चवाक्येषु वर्णनम् अपेक्षितम्। प्रतिवाक्यम् अङ्कद्वयं निर्धारितम्।	
	अवबोधपूर्वकं चित्रवर्णनार्थं छात्राः स्वतंत्ररूपेण वाक्यसंरचना वाक्यनिर्माणम् मञ्जूषातः शब्दान् प्रयोगपरीक्षणम् चित्वा वाक्यनिर्माणं करिष्यन्ति। (पञ्चवाक्यानि, प्रतिवाक्यम् एकः अङ्कः तथ्यार्थम्, एकः अङ्कः भाषा- प्रयोगाय।	5x2 10

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	<p>अथवा (केवलं नेत्रहीनेभ्यः)</p> <p>प्रदत्तसंकेतान् आश्रित्य 'परिवारेण सह भ्रमणम्' इति विषये पञ्च-वाक्यलेखनम् अपेक्षितम्।</p> <p>अवबोधपूर्वकं वाक्यनिर्माणम् छात्राः प्रदत्तशब्दसूची-</p> <p>वाक्यसंरचना- साहाय्येन वाक्यानि</p> <p>प्रयोगपरीक्षणम् लेखिष्यन्ति।</p> <p>(पञ्चवाक्यानि प्रतिवाक्यम् एकः</p> <p>अङ्कः तथ्यार्थम्,</p> <p>एकः अङ्कः</p> <p>भाषाप्रयोगाय)</p>	<p>5×2 10</p> <hr/> <p>20</p>

खण्ड : ग

(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्)

अस्मिन् खण्डे भाषायाः व्यावहारिकप्रयोगः अपेक्षितः

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
6.	वाक्येषु सन्धिः/ सन्धिच्छेद परीक्षणम्	अनुप्रयोगात्मकः रिक्तस्थानपूर्ति- माध्यमेन सन्धि- करणम्/सन्धिच्छेदः वा बोधपरकः अतिलघूत्तरः	(i) सृष्टिरेषा (ii) प्रिय+छात्राः (iii) गुरौ+आगते		1 1 1 <u>3</u>
7.	वाक्येषु समस्त- पदानां विग्रहः। असमस्तपदानां समसनम् इति दक्षता परीक्षणम्	वाक्येषु रेखाङ्कित- पदानां विग्रहः/ समसनम्	(i) उपगङ्गम् (ii) केकायाः रवम् (iii) बहूनिफलानि यस्मिन् सः (वृक्षः) (iv) न कार्यम्		1 1 1 1 <u>4</u>
8.	वाक्येषु कृदन्त/ तद्धितप्रत्ययानां प्रयोग-परीक्षणम्	प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य/पृथक् कृत्वा वाक्य- सन्दर्भानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) समाज+ठक् (ii) क्रोधिनः (iii) चक्षुष्+मतुप् (iv) रक्षणीयाः (v) द्रष्टव्या		1 1 1 1 1 <u>5</u>
9.	वाक्येषु अव्यय- पद-प्रयोग- परीक्षणम्	बोधपरकः वाक्येषुरिक्त- स्थानेषु उचित- अव्ययप्रयोगेण वाक्ययोजनम्	(i) ह्यः (ii) तत्र (iii) परस्परम् (iv) बहिः (v) उभयतः (vi) एव (vii) इति (viii) मा (ix) अपि		1/2 1/1 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

प्र.सं.	प्रश्न			अंक
			(x) सर्वत्र	1/2
				<u>5</u>
10.	संवादे वाच्य-प्रयोग परीक्षणम्	रिक्तस्थानेषु अपेक्षितकर्तृ- कर्म-क्रियापदैः रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) अभिलष्यते (ii) कार्याणि (iii) वयम्	1 1 1
				<u>3</u>
11.	घटिकां दृष्ट्वा संस्कृतेन समय-लेखन परीक्षणम्	वाक्येषु समयद्योतकैः पदैः रिक्त- स्थानपूर्तिः	(i) पादोनदशवादाने (ii) दशवादाने (ii) सपाददशवादाने (iv) सार्धदशवादाने	1 1 1 1
				<u>4</u>
12.	संख्यावाचक- पद-प्रयोग- परीक्षणम्	अङ्कानां स्थाने वाक्येषु संस्कृत- पदैः रिक्तस्थान- पूर्तिः	(i) त्रयः (ii) एका (iii) त्रिंशत् (iv) पञ्चचत्वारिंशत्	1/2 1/2 1/2 1/2
				<u>2</u>
13.	वाक्यसंरचनायां शुद्ध-लिङ्ग-वचन क्रिया पद प्रयोग- परीक्षणम्	लिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कित-पदेषु अशुद्धिः-संशोधनम्	(i) जातम् (ii) वयम् (iii) सर्वाः (iv) योग्यः	1 1 1 1
				<u>4</u>
			योग	<u>30</u>

खण्ड: 'घ'
(पठित-अवबोधनम्)

अस्मिन् खण्डे सर्वे प्रश्नाः पाठ्यपुस्तकम् (मणिका भाग : II) संशोधितसंस्करणम् आधारिताः।

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
14.	(अ) पठितगद्यांश- बोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) चक्षुर्दानम् (ii) राज्ञः	1/2 1/2	1
		पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) शक्रः राज्ञः दानशीलतां परीक्षितुं नेत्रहीनयाचकस्य रूपम् अधारयत् (ii) राज्ञः नेत्रदानार्थं निश्चयं ज्ञात्वा अमात्याः विषण्णाः अभवन्।	1 1	2
	भाषिक-तत्त्व- बोध-परीक्षणम्	सर्वनामस्थानेसंज्ञा पद-चयनम्	(i) शक्राय/ (नेत्रहीन विप्राय)	1/2	
		पर्यायपदचयनम्	(ii) आकर्ण्य	1/2	
		विशेषणपदचयनम्	(iii) रविशशितारामण्डल- भूषितम्/एतत्	1/2	
		विपरीतार्थकपद चयनम्	(iv) प्रभूतम्	1/2	2
					5
	पठितपद्यांश- बोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) अभ्यासवैराग्याभ्याम् (ii) अर्जुनः	1/2 1/2	1
		पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) मनः दुर्निग्रहम् चलं च अस्ति। (ii) मनः अभ्यासेन वैराग्येण	1 1	

प्र.सं.	प्रश्न			अंक
			च वशीकर्तुं शक्यते	2
	भाषिकतत्त्व-बोध	समानार्थक-पदचयनम्	(i) दुर्निग्रहम्	1/2
	परीक्षणम्	भाववाच्येकर्तृपदचयनम्	(ii) मनः	1/2
		विपरीतपदचयनम्	(iii) वैराग्येण	1/2
		विशेषणपदचयनम्	(iv) दुर्निग्रहम्/चलम्	1/2
				2
				<u>15</u>
	पठितनाट्यांश-	I अतिलघूत्तरः	(i) काकानाम्	1/2
	बोधपरीक्षणम्	एकपदेन उत्तरम्	(ii) मुग्धे!	1/2
				1
		II लघूत्तरः (पूर्णवाक्येन उत्तरम्)	(i) मातरः शिशून् कथयन्ति-“अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत्।”	1
			(ii) काकः प्रभाते 'का-का' ध्वनिना सुप्तान् प्रबोधयति कर्मसु च विनियोजयति	1
				2
	भाषिकतत्त्वबोध	(i) विशेषणपदचयनम्	(i) कटुभिः	1/2
	परीक्षणम्	(ii) सर्वनामस्थाने संज्ञापदचयनम्	(ii) काकाय	1/2
		(iii) समानार्थक-पद- चयनम्	(iii) गात्रम्	1/2
		(iv) विपरीतार्थक-पद- चयनम्	(iv) हृष्यन्ति	1/2
				2
				<u>5</u>
15.	भावार्थबोध-	(i) प्रदत्तेषु भावार्थेषु	(i) व्यसनम्	1
	परीक्षणम्	रिक्तस्थानपूर्तिः	(ii) मोहात्	1

प्र.सं.	प्रश्न	अंक		
	(iii) क्रन्दनम्	1		
		3		
	(ii) प्रदत्तेषु भावार्थेषु रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) अस्त्रम् (ii) राष्ट्रे (iii) पर्जन्यः	1 1 1	
		3		
16.	पद्यांशस्य अन्वयपरीक्षणम्	(i) प्रदत्ते अन्वये श्लोक पठित्वा रिक्तस्थानपूर्तिः (ii) प्रदत्ते अन्वये श्लोकं पठित्वा रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) अम्भोजवदना (ii) अस्माकम् (iii) सत् (i) यदि (ii) तदेव (iii) इति	1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
17.	प्रश्ननिर्माण- कौशल-परीक्षणम्	प्रदत्तकथनेषु स्थूलपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् अर्धाङ्कः शुद्धप्रश्नवाचक-सर्वनामकृते अर्धाङ्कः च प्रश्नवाचकचिह्नकृते	(i) कम् (ii) कति (iii) कः (iv) कस्मात्	3 1 1 1 1 4
18.	तर्कपूर्णघटनाक्रम- संयोजनपरीक्षा क्रमनिर्धारणम्	प्रदत्त- घटनानाम् क्रमनिर्धारणम्	V, II, IV, VII VIII, III, I, VI	1/2×8 4
19.	शब्दार्थबोध- परीक्षणम्	शब्दानाम् अर्थैः सह उचितं मेलनम्	(i) विनम्रस्य (ii) तिरस्कारः (iii) नश्यति (iv) मम (v) स्वागतम् (vi) शान्तम् कर्तुम्	1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
			3	
			<u>35</u>	